

Yes	No	Sometimes	• Can I pick out unsupported points that a speaker makes?
Yes	No	Sometimes	• Am I able to accept points of view that differ from my own?

Listening Creatively

Yes	No	Sometimes	• Am I able to pick out specific words or phrases that impress me as I listen?
Yes	No	Sometimes	• Do I become involved in the poem, story, essay, or play so that it seems as though the action is truly taking place?
Yes	No	Sometimes	• Am I able to put what I hear into my own words so that I can share it with others?

From: Mowbray & George, 1992, p. 54. Used with permission of Pembroke Publishers Ltd.

ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ

ਕਈ ਸਜਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਬਾਣੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਹੈ। ਕੀ ਆਸਾਂ ਕਦੇ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਇਕ ਆਸ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਦੂਜੀ ਉਗਮ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇਹ ਤੋਖਲਾ ਲਗਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤ ਆਸਾ ਪੂਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ। ਸਗੋਂ ਆਸਾ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਬਲ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਿਖ ਲਈ ਇਕ ਉੱਤਮ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਦਰ ਅਸਲ 'ਆਸਾ' ਇਕ ਰਾਗਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ 'ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਵਿਚ ਆਸਾ ਰਾਗ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, "ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇਕ ਦੇਸੀ (ਦੇਸੀਯ) ਰਾਗਨੀ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਅਲਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਗਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤ ਚਲਾਈ। ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਦਾ ਨਿਤ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦੇ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਅਮਲੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਬਾਣੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਗਾਣ ਵੰਗ ਲਈ ਕੁਝ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ: 'ਵਾਰ ਸਲੋਕਾਂ ਨਾਲਿ ਸਲੋਕ ਭੀ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਲਿਖੇ'। ਗਾਣ ਵੰਗ ਲਈ ਹਦਾਇਤ ਹੈ: 'ਟੁੰਡੇ ਅਸ ਰਾਜੈ ਕੀ ਧੁਨੀ'।

ਵਾਰ ਸਲੋਕਾਂ ਨਾਲ: ਵਾਰ ਦਾ ਅਸਲ ਰੂਪ ਪਉੜੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ੨੨ ਵਿਚੋਂ ੨੦ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਰੂਪ ਕੇਵਲ ਪਉੜੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਸੀ। 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਉਹਨਾਂ ੨੦ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਢਲੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ੨੪ ਪਉੜੀਆਂ ਹੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ, "ਰਚੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਬਾਣੀ ਕੇਵਲ ੨੪ ਪਉੜੀਆਂ ਮਾਤ੍ਰ ਸਨ। ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਗਾਇਨ ਵਿਚ ਸਲੋਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਵਿਚ ਬੀ ਸਲੋਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਬਾਤ ਸੀ।"

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਨ। ਵਖੋ ਵਖਰੇ ਸਬਦਾਂ ਅਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮੁਢ ਵਿਚ ਸਿਰਲੇਖ ਭੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਾਏ। ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਦੇ ਮੁਢ ਤੇ ਭੀ ਇਹ ਪੰਕਤੀ 'ਸਲੋਕ ਭੀ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਲਿਖੇ' ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਲਿਖਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ 'ਨਾਲਿ' ਸਲੋਕ ਭੀ ਅਸਾਂ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਗਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਕੇਵਲ ੨੪ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਸੀ। ... ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰ-ਮਹਲਾਂ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ-ਦੋ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਕਰ ਕੇ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜੇ ਸਲੋਕ ਵਧ ਰਹੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀੜ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਜੋਂ ਲਿਖਿਆ 'ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ'।"

ਬਾਕੀ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਪਨਾਇਆ ਹੈ। 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ੨੪ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ੬੦ ਸਲੋਕ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਚੌਥਾਈ ਸਲੋਕ ਦੂਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ੪੫ ਤੇ ਮਹਲੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ੧੫। ਇਹ ਪੰਦਰਾਂ ਸਲੋਕ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਵਖਰਿਆਏ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਗੋਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, 'ਸਲੋਕ ਭੀ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ਲਿਖੇ'।

ਟੁੰਡੇ ਅਸ ਰਾਜੈ ਕੀ ਧੁਨੀ: ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਹੈ ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਗਾਉਣ ਲਈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਧੁਨ 'ਤੇ ਗਾਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਟੁੰਡੇ ਅਸ ਰਾਜੈ ਦੀ ਵਾਰ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸਰਾਜ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਰੰਗ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਰ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ ਸਾਰੰਗ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਉਮਰੇ